

W zespole ceramiki malowanej niewątpliwie najcenniejszym zabytkiem, a zarazem rewelacją w skali europejskiej archeologii wczesnej epoki żelaza, jest czterokołowy wózek pochodzący z jednego z bogato wyposażonych grobów komorowych. Kultowa symbolika motywu wozu była szeroko rozpowszechniona m.in. w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza. Fakt złożenia tego egzemplarza w grobie zmarłego, należącego do wyróżniającej się części społeczeństwa, jak na to wskazuje konstrukcja i nader bogate wyposażenie grobu (ponad 50 naczyń, dwa dłuta żelazne, dwa noże żelazne, żelazna halsztacka siekierka i liczne ozdoby z brązu i żelaza, a wśród nich: szpile z brązu i żelaza, dwa garnitury toaletowe z brązu oraz paciorek bursztynowy), nadaje mu określonego znaczenia w obrzędach grzebalnych. W tej symbolice dopatrywać się można oddziaływań kręgu cywilizacji śródziemnomorskich, w tym starożytnej Grecji, gdzie przewożenie zmarłego „bohatera-wodzina-naczelnika” na miejsce jego spoczynku (zwane ekfora) odbywało się najczęściej na wozie. Taką też treść odnajdujemy w scenie na kraterze, dziele tzw. Mistrza Amfory z Dipylonu z około połowy VIII w p.n.e., w której zmarły, opłakiwany przez lamentujących, spoczywa na wozie. Motyw ten najprawdopodobniej znajdziemy także na wazie z Sopronu na Węgrzech, ukazujący nam zapewne procesję pogrzebową z postacią zmarłego usytuowaną na wozie. Jak również w scenie na brązowym łożu „księcia” z Hochdorfu w Niemczech, w której zapewne zmarły w postaci herosa z uzbrojeniem usytuowany jest na wozie. Wolno przypuszczać, że egzemplarz z obiektu-grobu 4270 z Domasławia mieści się w kręgu tej symboliki i został celowo z taką intencją złożony w grobie.

BRANSOLETY Z BRĄZU

Waga odkryć na stanowisku archeologicznym w Domasławiu, a zwłaszcza na rewelacyjnym cmentarzysku z wczesnej epoki żelaza, sprowadza się do tego, że przynoszą one ważne przesłanki do zmiany w wielu aspektach obrazu kultury społeczeństw tego czasu w zachodniej strefie ziem polskich. Potwierdzają ich związek z ówczesnymi, głównymi nurtami cywilizacyjnymi, a w szczególności z kręgiem cywilizacji śródziemnomorskiej.

prof. dr hab. Bogusław Gediga
Kierownik Zespołu Archeologicznych Badań Ratowniczych
przy Ośrodku Badań nad Kulturą Późnego Antyku
i Wczesnego Średniowiecza
Instytutu Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu

PATERA Z BRĄZU

Patronat honorowy:

Patronat medialny:

Partnerzy wystawy:

Zespół Archeologicznych Badań Ratowniczych
przy Ośrodku Badań nad Kulturą Późnego Antyku
i Wczesnego Średniowiecza
Instytutu Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu

Muzeum Archeologiczne,
Oddział Muzeum Miejskiego Wrocławia

Finansowanie badań i materiałów poglądowych:
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
Oddział we Wrocławiu

Komisarz wystawy: Ireneusz Marchelak
Projekt graficzny: Katarzyna Dudkiewicz
Oprawa plastyczna wystawy: Elżbieta Górka
Fotografie: Izabella Dolata-Daszkiewicz; Krzysztof Nowaczyk
Mapa: Małgorzata Markiewicz

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi
Plac Wolności 14
www.maie.lodz.pl
muzeum@maie.lodz.pl

Muzeum Archeologiczne
i Etnograficzne w Łodzi

DOMASŁAW

NEKROPOLIA ARYSTOKRACJI
Z WCZESNEJ EPOKI ŻELAZA
(VIII-VI w. p.n.e.)

23 stycznia - 31 maja 2017

Ze zbiorów Instytutu Archeologii i Etnologii
Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu

Przeprowadzone od lipca 2006 do września 2008 roku przez Zespół Badań Ratowniczych IAE PAN, wówczas Oddział we Wrocławiu badania związane z budową obwodnicy miasta Wrocławia w Domasławiu, gmina Kobierzyce, pow. Wrocław przyniosły wyniki, które okazały się rewelacyjne w zakresie poznania kilku wycinków pradziejów. Badane stanowisko znajduje się około 20 km na południowy zachód od Wrocławia i jest położone na obszarze Równiny Wrocławskiej. Przebadano powierzchnię 1546,71 ara na której odkryto, zadokumentowano i wyeksplorowano 13794 obiekty nieruchome. W większości były to relikty zabudowy istniejących w tym miejscu obozowisk i osad z okresu neolitu, wczesnej epoki brązu i epoki żelaza. Ponadto odsłonięto cmentarzyska z młodszej epoki kamienia, wczesnego okresu epoki brązu, epoki brązu - okresu halszackiego oraz okresu lateńskiego.

Sygnalizując jedynie najważniejsze rezultaty tych badań można wskazać, że po raz pierwszy udało się na Śląsku rozpoznać w tak szerokim zakresie cmentarzysko z młodszej epoki kamienia regionalnej grupy kulturowej, określanej jako „jordanowska” (4200 – 3800 p.n.e.). Znaczenie tego dokonania polega m. in. na rozpoznaniu grobów bogato wyposażonych w duże ilości „importowanych” wyrobów miedzianych. Ukazuje to nowy obraz napływu wyrobów z tego surowca na nasze ziemie i kontakty ich mieszkańców z ówczesnymi głównymi południowymi centrami kulturowymi z Kotliny Karpackiej, a może też terenów alpejskich. Bardzo istotnym wynikiem jest również zbadanie kompleksu złożonego z dwóch cmentarzysk i usytuowanych w ich pobliżu obiektów osady lub osad z wczesnej epoki brązu z czasu od ok. 2300 do 1500 p.n.e. Kolejnym ważnym rezultatem zapewne w skali ziem polskich jest rozpoznanie na 15 ha osadnictwa ludności z ostatniego stulecia p.n.e. i początków czasów nowożytnych.

NACZYNIĘ WAZOWATE
MALOWANE

Wystawa w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi prezentuje najcenniejszy rezultat badań na stanowisku w Domasławiu, ukazując niezwykle interesujący obraz kultury społeczeństw zamieszkujących teren Śląska w młodszych okresach epoki brązu a przede wszystkim w początkach epoki żelaza.

GROB KOMOROWY

Duże cmentarzysko z epoki brązu ludności wyróżnianej kultury łużyckiej było usytuowane na polach wsi Chrzanów i Domasław (część położona na polach wsi Chrzanów była badana przez zespół krakowskiego Oddziału IAE PAN). Na powierzchni 2,4 ha zostało odkrytych 1500 obiektów, wśród których wystąpiło 1288 grobów, z okresu od środkowej epoki brązu do przełomu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (1300 – 700 p.n.e.). Pozyskano niezwykle bogaty materiał źródłowy do analizy i ukazania przemian obrządku grzebalnego wśród tej samej społeczności chowającej zmarłych przez kilkaset lat w tym samym miejscu. Inwentarz grobowy ukazał wieloraki obraz kultury materialnej tej społeczności.

PACIORKI BURSZTYNOWE

Nekropolia była nadal użytkowana we wczesnej epoce żelaza (od około 750 do 450 p.n.e.), a więc w sumie od około 1300 roku p.n.e. aż do około 450 p.n.e. Największą rewelacją w skali europejskiej okazała się zmiana obrazu tej społeczności, jaka dokonana się we wczesnej epoce żelaza.

Porównując konstrukcje i wyposażenie grobów, tradycyjnie zaliczanych do tej samej archeologicznej kultury łużyckiej z epoki brązu i epoki żelaza, dostrzec można z łatwością, że są to dwa różne światy. W grobach z wczesnej epoki żelaza po raz pierwszy w pradziejach w sposób tak jednoznaczny zmanifestowało się zróżnicowanie społeczne, a co za tym idzie, majątkowe tej społeczności. Uzyskane zostały przesłanki potwierdzające kształtowanie się w jej obrębie swoistej „arystokracji”, z rodzajem kultury „dworskiej”, utrzymującej bliskie kontakty z głównymi centrami kulturowymi Italii i alpejskiego kręgu kultury nazwanej halszacką, od odkrytego i zbadanego w miejscowości Hallstatt w Austrii dużego cmentarzyska z bogato wyposażonymi grobami ludności prowadzącej eksploatację soli w tamtejszej kopalni.

kultura halszacka

ZASIĘG KULTURY HALSZACKIEJ

Zmienił się w dużej mierze obraz kultury materialnej, co czytelnie ilustruje wyposażenie i konstrukcja bogatych grobów, zwłaszcza blisko 300 odkrytych i zbadanych grobów komorowych o rozbudowanych konstrukcjach, głównie zrębowych, których występowanie koncentruje się w dużej mierze w jednej strefie cmentarzyska. Poza konstrukcją wspomniane groby wyróżnia wyposażenie. Groby zawierały oprócz jednej popielnicy, a niekiedy kilku, po kilkanaście do ponad 50 innych naczyń-przystawek. Wśród nich częste były egzemplarze luksusowej halszackiej ceramiki grafitowanej i malowanej. Wystarczy przytoczyć, że ze zbadanych ponad 1000 obiektów z tego czasu pochodzi ponad 9000 wyrobów ceramicznych, głównie naczyń i ponad 2200 innych przedmiotów z brązu, żelaza, kamienia, szkła, bursztynu i innych materiałów. Są wśród nich brązowe naczynia importowane z alpejskiego kręgu kultury halszackiej i Italii podobnie jak 8 mieczy i wiele innych.